

A SZÉPÍRÓ-DÍJRÓL

A Szépírók Társasága 2001-ben alapította a SZÉPÍRÓ-DÍJAT, amely egy írókból és irodalmárokból álló szakmai közösség elismerése azoknak az íróknak és irodalmároknak, akiknek a munkáját ez a közösség különösen nagyra becsüli. Az évek során a díj a magyar irodalmi élet egyik legrangosabb elismerésévé vált, amelyet a Szépírók Társasága tagjaiból alakult szakmai zsűri ítél oda az előző év legkiemelkedőbb próza-, vers- és esszékötetéért, s amelyet 2013-ig minden évben kiosztottunk. 2014 óta támogató híján nem kapta meg senki.

A SZÉPÍRÓ-DÍJ 2018-as újraindításával tehát egy több mint évtizedes tradíciót szeretnénk folytatni, azzal a módosulással, hogy a díjat ezentúl két kategóriában – az idei évet kivéve* – két szerzőnek adjuk át: szépirodalmi, illetve irodalomkritikai tevékenységért. A szakmai zsűrizés is ugyanezt a hagyományt követi, s így változatlanul biztosítéka annak, hogy az állami ideológiáktól és a kereskedelmi érdekektől is független döntés szülessen – amely olyan művekre, műfajokra és szerzőkre is felhívhatja a figyelmet, akiknek más csatornákon keresztül kevesebb esélyük van az elismerésre, s így a szélesebb körű ismertségre.

Más művészeti elismerések példáján okulva a jövőben jóval nagyobb figyelmet szándékozunk fordítani a díjat megelőző és követő kommunikációra, a még nagyobb sajtóvisszhangra, illetve a szélesebb irodalomkedvelő közönség elérésére és bevonására.

*A díj előző évekbeli szünetelésére tekintettel, támogatóink jóvoltából, idén összesen hat szerzőnk részesülhet elismerésben.

Díjazottak 2013-ig	2001	a Magyar Rádió Irodalmi Osztálya Márton László Oravecz Imre Radnóti Sándor
	2002 –	Kovács András Ferenc Sípos Gyula Spiró György
	2003 –	Hamvai Kornél Kálmán C. György Nádasdy Ádám
	2004 –	György Péter Németh Gábor Térey János
	2005 –	Angyalosi Gergely Grendel Lajos Tóth Krisztina
	2006 –	András Sándor Beney Zsuzsa Földényi F. László
	2007 –	Györe Balázs Tandori Dezső Tábor Ádám
	2008 –	Borbély Szilárd Karátson Endre Lator László
	2009 –	Aczél Géza Krasznahorkai László Takács Ferenc
	2010 –	Bán Zoltán András Győri László Vajda Miklós
	2011 –	Garaczi László Marno János Veres András
	2012 –	Bodor Ádám, Margócsy István Villányi László
	2013 –	Báthori Csaba Oravecz Imre Szálinger Balázs

Csaplár Vilmos író 1947-ben született Újpesten. 2003-tól 2012-ig a Szépírók Társasága elnöke. Eddig 26 próza- és esszékötetet publikált. Fontosabbak: *Lovagkor* (novellák, 1971), *Két nap, amikor összevesztünk, vagyis a történetírás nehézségei* (kisregény, 1972), *A kék szem és a rózsaszínű mellbimbó históriája – Egy látkép története* (regény, 1986), *Pénzt, de sokat!* (tényregény, 1987), *Momi lába* (regény, 1993), *Az isten* (esszé, 1995), *Én* (szövegek, 1996), *Igazságos Kádár János* (regény, 2001), *Hitler lánya* (regény, 2009, 2011), *Edd meg a barátodat!* (regény, 2013), *Istennel, vagy nélküle* (esszé, 2016), *Leona és Leó* (novellák, elbeszélések, 2017).

„Ildikó közölte, hogy Hajni a barátnőjénél tartózkodik, ott is fog aludni, mert nála este baráti összejövetel lesz. Major hiányolta Ildikó hangjából a sajnálkozást. Azt is el tudta volna képzelni, hogy megadja a barátnő telefonszámát. A véleményét megtartotta magának, Ildikó pedig érezhetően rövidre kívánta zárni a beszélgetést. Csönd következett. Akkor biztosan rengeteg teendő van, szólalt meg Major, nem tartalak föl. Ildikó nem válaszolt, megint beállt a némaság. Ildikó hirtelen fölcsett. Ugye, nem faggatni meg kínozni akarod a gyereket, hogy miért nem költözünk haza? Nem hagyott időt Majornak a válaszra. Miért mennék haza? A magam ura lettem, és az is akarok maradni. Ezt te nem tudod fölfogni, ugye? Fölepítesz egy házat. Meglepetésként! Ez a fedőneve. Minek a fedőneve?, kérdezte Major. Az állandó uralkodási vágyadnak. Én megkérdeztem még közvetlenül az esküvő előtt is, hogy tényleg megtegyem-e. Nem azt válaszoltad, hogy én döntsöm el, hanem hogy igen, tegyem meg. Egy szóval se mondtad, hogy nem akarod, vetette közbe Major. Mert akkoriban semmit se mondtam egy szóval sem. Legfőképpen nem ellenkeztem. Ez volt a tervünk, emlékeztetett Major. Ildikó hangja fölcsúszott, vékonyodott, vélhetően alkohol fogyasztás hatására. Tervünk! A te terved! Öngyújtó kattánása hallatszott, aztán Ildikó sóhajtott, kifújta füstöt. Rágyújtottál?, érdeklődött Major. Igen, vágta rá Ildikó mérgesen, miért, baj? Meg akarod tiltani?...”

(*Leona és Leó*, részlet)

Mindent, örökké

Néhány szép szó Csaplár Vilmos díjához

„Ha tudom, mi következik, abbahagyom az írást.”

(Csaplár Vilmos)

Elejétől fogva undorodott a szép szavaktól. De a rondákra is gyanakszik. A semmilyenekről nem is beszélve. Felemeli mindegyiket, megnézi, mit rejtegettek. Mi van alattuk. Ha föl-emelte, már soha többé nem lehet őket ugyanoda visszatenni. A szavak valami mást is jelentenek, mást fednek le, mint korábban. A szöveget nem előzi meg semmi eleve, kívülről adott, amit aztán ábrázolni kellene vagy lehetne. Azt írja, amit a lehuny szemével lát. Belső képek hatása alatt dolgozik, évtizedek óta. Az írással jön világra, ami meg akar íródni. Nem hazudik rendet a káoszba, nincsenek tervei, oda tart, ahová az írás univerzumában lehetséges. Innen a kockáztatás kategorikus imperatívusza, a ritka esztétikai becsületesség, ami műveit élvezetesen kiszámíthatatlanná teszi. Az írás Csaplár számára befejezhetetlen kísérlet, a szabadság formája. Ebből következik a szövegformálás soha meg nem alkuvó radikalizmusa. Könyveit olvasva a közösség történetét sajátomként kell magamra vennem, nem morális, hanem ismeretelméleti, vagy, ha így jobban tetszik, ontológiai okokból, ugyanis azzal a cáfolhatatlan ténnyel szembesítenek, hogy az emberi történelemnek az egyes szám első személy az egyetlen lehetséges létmódja. Ami elmúlt, csak így, a végességre ítélt ember élete árán van jelen, a történelem folyamatos lovagkor, villódzóan jelenidejű történés. A közös végzet tízmilliárd magányból szövődik. Csaplár Vilmos látásmódja a történet és létfilozófiai szintre emelkedő paranoia. Forrása az a meggyőződés, hogy minden összefügg mindennel, az összes létező titkos, ám mégis nyilvánvaló szövetségben működik. A mellérendelés mégsem nivellál, ellenkezőleg, a végtelenben jelöli ki a személyes felelősség határait. Ez, a „normál szabadsághiány” megőrzésének szelleme kötelezte rá, hogy a Szépírók Társaságát - az idő pénz! - sokéves ösztöndíjban részesítse. Legyünk nagyvonalúak, cserébe kívánjunk neki mindent, örökké. Magunknak meg azt, hogy sose tudja, mi következik, hová tart vele a következő mondat.

Németh Gábor

Fotó: Mákus Éva

Krusovszky Dénes költő, író, kritikus, műfordító 1982-ben született Debrecenben, egyetemi tanulmányait az ELTE Bölcsészettudományi Karán folytatta. Alapító tagja volt a Telep Csoportnak, illetve alapító főszerkesztője a *Versum online* nemzetközi költészeti portálnak. Eddig nyolc kötete jelent meg a verstől az esszén keresztül a prózáig. Legutóbbi könyve az *Akik már nem leszünk sosem* (Magvető, 2018) című regény. Írásait és könyveit számos nyelvre fordították. Korábban Junior Prima-, József Attila- és Zelk Zoltán-díjat is kapott.

A vasajtó mögött egy tágas, de sűrűn telepakolt raktárhelyiség tárult fel. A bejáráshoz közelebb eső részen egy halom szék állt egymásra pakolva, mögöttük néhány íróasztal, pár egyajtós szekrény meg két nagyobb bútor, letakarva ponyvával. A terem hátsó felében Dexion polcok sorakoztak jól megpakolva a legkülönbözőbb méretű és formájú dobozokkal. A többiek egymást túlkiabálva csaptak le gyorsan a székekre és a szekrényekre, én meg Tubával a hátam mögött elkezdtem vérszomjasan a nagyobb bútorok felé benyomulni. Tuba a magasba emelte a telefonját, hogy minél jobb fényt adjon, én pedig megragadtam az egyik ponyva sarkát, és egy nagyot rántottam rajta. Nehéz porfelhő terített be minket, hunyorogva néztük, hogy mit találtunk. De nem bútor volt az, hanem egy nagy vashenger, kicsi, kerek ablakokkal meg mérőórákkal. Úgy nézett ki, mint egy miniatűr tengeralattjáró, azt leszámítva, hogy az egyik vége nyitott volt. Egymásra meredtünk Tubával, mint akik azt kérdezik, „mi a fasz ez?”, de a körülöttünk terjengő portól még mindig nem bírtunk megszólalni. Odaléptem a másik ponyvához, azt már óvatosabban, lassan húztam félre, és az alól is egy ugyanilyen szerkezet került elő. Közelebb férkőztünk hozzá, és elkezdtük körbevilágítani a telefonjainkkal. Úgy festett a két gépezet, mintha egy nagyon régen készült sci-fi díszletéhez tartoztak volna. A vastag, fehér zománcfestékréteg nehéz csavarokat és kallantyúkat fedett be, a mérőórák számomra ismeretlen mértékegységeket mutattak, a kis ablakokon bevilágítva pedig csak valami sötét csillogást lehetett látni. A nyitott oldal aljára egy párnaszerű kitüremkedés volt felszerelve, aminek a műbőr borítása a sok használat alatt egészen fényesre kopott. Megkopogtattam a gép oldalát, azt hittem, úgy fog kongani majd, mint egy üres benzineshordó, de ennek inkább olyan hangja volt, mint valami súlyos gázzal színültig töltött bűvárpalacknak.

(*Akik már nem leszünk sosem*, részlet)

Lehetetlen mutatóvány

Krusovszky Dénes méltatása

Nemrég, egy laudációt hallgatva megfogadtam, hogy soha nem fogok laudációt mondani. Amikor a Szépírók Társasága megkeresett, hogy Krusovszky Dénes díja okán szegjem meg a magamnak tett ígéretemet, gondolkodás nélkül rábólintottam a felkérésre. Ennyit a következetességről.

Kezdjük ott, hogy nem szeretnék a díjazottra úgy hivatkozni, hogy Krusovszky, mert nekem ő inkább Dénes, esetleg Krusó, vagy Krusi (ez nem belterj, hanem barátság). Költő, író, műfordító, szerkesztő, drámaíró, esszéista, publikál gyerekverset, tárcát, kritikát, közéleti cikkeket, talán csak receptet nem írt még, ellenben remekül kiismeri magát a konyhában. Ez utóbbinak nyilván szintén nincs köze a díjhoz.

Úgy gondolom, egy alkotóról sokat elárul, ha kijelenthetjük róla, hogy a magyar publicisztika történetének legizgalmasabb rádiókritikáit jegyzi. Engem mégis sokkal inkább az a fajta ösztönös tudatosság vagy tudatos ösztönösség érdekel, ami az alkotói életmű olykor talán komótosnak tűnő, de folyamatos építését jellemzi. Ennek az építménynek ez ideig utolsó darabja az idén megjelent, nemcsak terjedelmében impozáns regény, az *Akik már nem leszünk sosem*. A kritikák Ottlikot, Nádist, Mészölyt, a szerző Philip Roth-ot, Jonathan Franzent említ, és igen, egyet kell érteni velük, vele, meg nem is, mert a végeredmény mégis csak Krusovszky. Akarom mondani, Dénes.

Manapság, amikor valóság és fikció végletesen és véglegesen széthasadni látszik, ki vagyunk éhezve azokra a művekre, amelyek ki tudnak szakítani bennünket a hétköznapi harcok indulóktól harsogó állatfarmjáról. Dénes regénye tudja ezt, de többet is tud ennél. Ez a regény ugyanis az eszképzizmus és a mimézis különös egységellentétét valósítja meg, mintha belemenekülnénk a szerző által kreált fiktív valóság(ok)ba, miközben lépten-nyomon ráismerünk a bennünket körülvevő valamire (értsük bele a múltunkat is, a történelmi távlatot), sőt, talán azt sem túlzás kijelenteni, hogy ez a szöveg képes arra a lehetetlen mutatóványra, hogy egyszerre érteti meg és feledteti el ezt a valamit, amiben élünk és halogatunk.

Totth Benedek

Fotó: Greg Bal

Molnár Krisztina Rita költő, író, műfordító 1967-ben született Budapesten. Középiskolai tanulmányait a Berzsenyi Dániel Gimnáziumban végezte, majd az ELTE-n szerzett magyar, könyvtár és múzeum-pedagógia szakos diplomát. A Szépirodák Társasága és a Magyar Műfordítók Egyesülete tagja. Önálló kötetei: *Közelkép* (Littera Nova, 1998, versek), *Különlét* (Pont Kiadó, 2008, versek), *Kőház* (Scolar, 2013, versek), *Maléna kertje* (Naphegy, 2013, meseregény), *Mákszem és Gubó eltűn(őd)ik* (Szentendrei Skanzen, 2015, meseregény), *Kréta-rajz* (Naphegy, 2016, meseregény), *A víz ösvénye* (Alexandra, 2016, kisregény), *Levél egy fjord partjáról* (Scolar, 2017, versek), *Derűs hétköznapiak* (Naphegy, 2017, kalendárium), *A tűz ösvénye* (Naphegy, 2018, kisregény).

Idők a Jelenések tájékáról

Álomsötét. Egy mély torokból árad.
Lenn bordó lángok.
A barlangfalon az árnyak tűzben áznak.

Égboltról csodálkozó délelőtt.
Jé! Miféle tarkaság lent?
Én megvagyok ebben a boglárkakékben
– monokróm palást a föld fölött –,
de ott! Ez aztán! Miféle táj!
Telhetetlen színmámorba öltözött.

Íjból kiröppent, nyihogó lovak
az üdezöld dombon.
Nyargalásuk újjászületés mámore.
Bárcsak velük futhatnék oda.

Órák. Körbe-körbeforgó csillagok.
Átlátszó idők.
Van mérhető? És mérhetetlen?
Hány éve, hogy a világon vagyok?

Ózbarna szemű kedvesek.
A bájt pöttyös szoknyák fokozzák.
Meg az orr körül a szeplők.
Lehet, hogy egyszer én is őz leszek?

Útra kelnek a hatalmas hajók.
Úgy dudálnak
a füstös, kikötői hajnalon,
hogy szétfoszlik a tompa, szürke reggel.
Az olajzöld víz majd kitisztul.
Menjünk, menjünk!
Ki ne hajózna kedvvel?

Úrbéli, kék üveghangok.
Mennyből kongó nagyharangok.
Milyen üres az égbolt kelyhe!
Leng-bong, csitul az idő benne.

Macska

Molnár Krisztina Rita méltatása

Egy költőt szeretnék méltatni most. Nem is akármilyet, ezt a laudáció ténye bizonyítja, szélszalasztott firkásznak nem jár díj és dicsérő beszéd. Költőnk nevezhető hivatása archetípusának: felolvasásra csipkekalapban és fonott kosárral jár, szabálytalanul parkol rendőrkordon közepén, befőttesüvegbe töltött kávé egyensúlyoz, bármiről eszébe jut pár sor Ovidiustól. Hiszen nemcsak költő, Rókatündér is. Magányos, menekülő alakváltó, akinek „frász a légyott”. Elátkozott aszszony, megváltásra váró lélek, emelt fővel küzd „húspénzzel és télen a faggyal”, s közben varázsénekbe költi a hintőporillatot és a lépcsőn dübörgő negyvenhármás lábakat.

Kislány is, nevezzük Malénának. Lassan csordogáló, békés mesét mond a hozzá hasonló álmodozóknak, akik nem hiszik, hogy manapság egy történetnek harsány fénysebességgel kell száguldania, és nem szólhat örökkévaló, de kissé viseltes dolgokról, mint titkok, barátság és csend.

Tragikus görög hősnő. Ariadné, aki tudja a kiutat, de elvesztette a fonalat, csak sorok maradtak neki, verssorok, fáradhatatlanul újraprendezi őket, mert a költészet jó fegyver tévelygés és labirintus ellen.

Néha Mákszem és Gubó. Ilyenkor a múltba kirándul, anélkül, hogy revédezne, kézen fogja és titkos ösvényekre vezeti olvasóját, léleklyukakról és szitaszekrényről tanít, lelkesedése bárkit meggyőz e dolgok fontosságáról.

Halálanyó is szokott lenni. Kortalan, vén boszorkány. Ha nem vigyázol, tele tömi gyógyfüvekkel a zsebeid, mire hazaérsz, a nevükre sem emlékszel. Nem verset ír, varázsigét; a szavaknak, a ritmusoknak, a dallamnak és az ismétléseknek közvetlen kapcsolata van valami felsőbb létezővel.

Szinte mindig Tücsök. Több-ezer éves zenész és mesemondó, a legegyszerűbb történethez is a legnagyobb alázattal és felelősséggel nyúl. Tévedésen, léhaságon, felületes munkán nem kaphatod. Művészte nem önmagáért való, a közlés ugyanolyan fontos, mint az önkifejezés.

Polgári neve MKR, de Molnár Krisztina Ritaként is hivatkoznak rá. Amikor boldog, Macska.

Fotó: Wavrik Gábor

Mészöly Ágnes

Schein Gábor költő, író, irodalomtörténész 1969-ben született Budapesten. Az ELTE Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszékének tanára. Fontosabb művei – Verseskötet: *Üvegheal* (Magvető, 2001), *retus* (Jelenkor, 2003), *Panaszénekek* (Jelenkor, 2005), *Bolondok tornya* (Jelenkor, 2008), *Éjszaka, utazás* (Kalligram, 2011), *Üdvözlét a kontinens belsejéből* (Jelenkor, 2017). Regény: *Mordecháj könyve* (Jelenkor, 2002), *Lázár!* (Jelenkor, 2004), *Egy angyal önéletrajzai* (Jelenkor, 2008), *Svéd* (Kalligram, 2015). Esszé: *Esernyők a Kossuth téren* (Jelenkor, 2014). Gyerekkönyv: *Irijám és Jonibe* (Csodaceruza, 2009, Pozsonyi Pagony, 2015), *Márciusban jaguárok?* (Móra, 2014).

Ovidius szabad

Nagy orrú költő, hazatérhetsz,
a száműzetés letelt.
Kétezer év nem nagy idő, látod,
semmi sem tart örökké.

Egy csonka cserép Pannóniából
rakódómunkás-arcodat is
nemrég elárulta. Egy szegény légiós
skiccelte föl. Fogadok, egy marék

fügét sem fizettél érte. Megtehetted.
Aki száműzött, nem lehet már
száműzöttebb. Ő ül a bakon,
magának őre. És mi volt az út?

Semmiségportya? Szélkordé
csattogó futása? Ködlábtrappolás?
Az ének nem láng, utat nem mutat.
Nyugat kapuja az éjbe tárul:

hullákat vet partra a tenger,
gyerekét is, mint döglött kishalat.
Az élőnek gyűlölet, a halottnak undor.
Róma visszavár. A szenátus

egyhangúlag döntött. Örölsz-e?
A tetőt már fény veri, indulj!
Kell más vigasz? Fogd, jobbat
úgyse lelsz: semmi sem tart örökké.

Éjszakai fény

Schein Gábor méltatása

Novelláskötet a veszteségről, politikai esszégyűjtemény a Kossuth téri esernyők hiányáról, pontosabban e hiány meglétéről, letaglózó regény az én- és önazonosság cselebomlásairól, verses könyv egy változó kontinens centrumából és nagymonográfia Füst Milánról. Az elmúlt öt évben ez az öt könyv jelent meg Schein Gábornak. Frapáns lenne a kérdés, hogy melyik Schein Gábort méltassam az öt közül, csak éppen nem lenne pontos. Schein figyel és ügyel arra, hogy milyen műfajhoz milyen beszédmód társuljon, és így nem is véti el a megszólalás normáit. A mélyben mégis folyamatosan ugyanazok a kérdések és problémák foglalkoztatják. Az emlékezés-felejtés árapálya, az idegenség azonossága, az otthon rögzíthetetlensége, a megértés katasztrófája, a hagyomány eltűnése és eltüntetése. Metaforikusabban, egyik verse címével, az *Éjszakai utazás*. Az „átsötétítés”. „Az utazás minden pillanatban máshol osztja ketté a teret. Minden hely / megálló, küszöb, bejárat.” Ez a 2011-es kötet, az *Éjszaka, utazás* új korszak nyitánya is Schein pályáján. E mellett annak, hol profetikus, hol rezignált megérzése és felismerése, hogy új korszak következik hazánkban, a tér-ségben, a nyugati civilizációban. Az ebben a kötetében is szereplő, *Túl a kordonokon* című vers nem véletlenül lett a tavalyi verseskönyv (*Üdvözlét a kontinens belsejéből*) új strófaszerkezetbe áttett nyitódarabja: „a terek csapdák, az utcák határok, lezárható menekülési útvonalak.” A fal megjelenik a 2015-ös regény, a *Svéd* lapjain is: „A rosszat is ugyanúgy építgeti az ember, mint a jót. Tégláról téglára.” Schein talán leg-radikálisabb kérdése, hogy milyen téglák vannak a kezünkben, és hogy van-e lehetőségünk eldönteni, hová tegyük őket. Illetve, hogy van-e lehetőségünk el- vagy ledönteni magukat a kérdéses válaszfalakat. Művei egyre ironikusabban szembesítenek bennünket azzal, hogy önismereti tükreink voltaképpen vakablakok, és hogy a távlatok felméréséhez a közelpontok mélyére kell nézni. Éjszakai fényben. Schein Gábor ezt teszi. Köszönöm neki!

Fotó: Oláh Gergely Máté

Szegő János

Szilasi László író, esszéista, irodalomtörténész 1964-ben született Békéscsabán. A Szegedi Tudományegyetem Magyar Irodalmi Tanszékének docense. Felesége Szilasi Veronika. Közös gyermekük Szilasi Márk Vince. Leányai: Szilasi Fanni és Szilasi Hanna. Főbb regényei: *Kész regény. Gabriely György és Poletti Lénárd levelezését közreadja: Németh Gábor és Szilasi László* (Filum, 2000), *Szentek hárfája* (Magvető, 2010), *A harmadik híd* (Magvető, 2014), *Míg köztetek jártam* (Magvető, 2016), *Luther kutyái* (Magvető, 2018).

Anna mutatta az utat, nem mintha gyakorlati értelemben bármelyikünknek is szüksége lett volna erre az útmutatásra. Otthagyta a Robotot, ugrált könnyedén előre a csoport előtt, aprókat sikkantgatott örömeiben, néha talán még dalolt is valamit. És bár ez a jelenet valahogy mindenkinek sok volt, sokalltuk ezt a túlzó, talán nem is teljesen őszinte érzelmkifejezést, végül is olyan nagyon nagy örömlöket azért nem leltünk abban a műanyagtányérszerű egyöntetű egytálételben, de, noha alapvetően idegesítő volt, azért örültünk is ennek a szertartásnak. Talán azért, mert felkínált egy olyan nézőpontot, ahonnan nézve mégiscsak úgy tűnhetett, hogy alkalom adtán, nagy ritkán, esetleg nekünk is lehetne még némi okunk az öröme.

Azon a délelőttön én mindenesetre nem tudtam elfogadni ezt a nézőpontot. Ahogy láttam, a többiek se nagyon. Még a Robot is zavartan vizsgálta maga előtt a szemcsés betont. De ahogy néztem ezt az új, táncoló Annát, mégiscsak feltámadt bennem a gyermekkori, árpádharagosi ádventek emléke. Kinézel az ablakon az unalomig ismert, hétköznapi világra, a sarkon busz húz el, a ház előtt elmegy egy asszony, cekkerben viszi haza a vacsorára valót, egy férfi a kocsmából mocsárrészegen tántorog hazafelé, világosan látod, hogy erre az egészre rákerült egy máskor nem létező, varázslatos előkészítő réteg, egy ismeretlen összetételű alapozás, s te biztosan tudod, hogy világodat, az egész belakott realitásodat nem-sokára újra bevonja majd áttetsző arannyal az azon túli.

(*A harmadik híd*, részlet)

Vázlat a Szilasi-féle paradoxon-effektushoz

Kaptam 1800 karakternyéni időt (az meg mire elég?), hogy Szilasi Lászlót méltassam abból az alkalomból, hogy. Egyáltalán – a legutóbbi könyvét díjazzák most, vagy a szépíró-díjtalanság óta megjelenteket is?, azaz beleszámít-e *A harmadik híd* és az *Amíg másokkal voltunk?* Vagy még a *Szentek hárfája* is?, netán az eddigi életmű maga, műfaj-megszorítástalanul?

Ha írnék egyszer Szilasiról és műveiről valami esszét (vö. Réz Pál: „*Ha ezt a lapot én szerkeszteném...*”), az lehetne a címe, hogy A Szilasi-féle paradoxon-effektus – ám ebből itt, gúzsba kötve, slágvortokat sorolhatok csak. Kezdve mondjuk azon, hogy mi a helyzet a vidékiség (noch dazu békésmegyeiség!) versus egyetemesség paradoxonjával, de szóba jöhetne mondjuk még a magyarság és tótság – ennyit a mi közös önéletrajzi megjegyzéseinkről.

Kérdés például, hogy a Szilasi-paradoxonban egyáltalán van-e (legalább látszólagos) ellentmondás a régi magyar irodalom bűvárolása és a kortárs szövegekkel való bíbelődés között. Meg hogy volna egyrészt a tudósi-pedagógusi véna és ennek saját értekezői hangütése, másrészt a prózaíró föllépése teljes fegyverzetben, káprázatos nyelven. Vagyis hogy ez harmonikus és teremtető kiegészülés inkább? Nagyelbeszélés – versus rövidprózás tömörség. Komolyság és játékos pajkosság. Rejtőző motívumok és végső, nagy kérdések. Tapintat, enigma és zárkózottság – s egyben döbbenetes kitárulkozás.

Legutóbb a megrázó Luther kutyáiban. A roham a Sík Sándor-teremben, ahol a férfi már harminckét éve minden kedd este. Az eset rekonstruálása FS és HB nyomán, a volt feleség, EE, illetve a barátnő, SV nyomán – majd a műtét és a gyógyulás rémisztő és biztató fázisai. Közben megrendítő kinagyítások egy téli sétáról vagy a tengerparti flamíngókról. Egy szekrény-, vagyis budiajtó története. Drezda bombázása. És az Asztali beszélgetések Tölpel-Tökfej kutyája.

Olvassuk, és hálát kell adnunk, Szisikém, hogy megvagy, és elmondod.

Závada Pál

Fotó: Szilágyi Lenke

Tolnai Ottó költő, író, esszéista 1940-ben született Magyarokanizsán, hosszú ideje Palicson él. 1964-es alapításától az *Új Symposion* folyóirat szerkesztője, illetve főszerkesztője 1974-ig. Életműsorozata a Jelenkor Kiadó gondozásában jelenik meg. Kötetei a kiadónál: *Wilhelm-dalok, avagy a vidéki Orfeusz* (versek, 1992, 2009); *Balkáni babér* (versek, 2001, 2014); *Világpor* (versek, 1980, 2016); *Gogol halála/Virág utca 3* (kisprózák, 1972, 1983, 2016); *Szeméremékszerek* (2018). Számos díjban és elismerésben részesült, többek között: Híd-díj (1967, 1980), Mikes Kelemen-díj (1988), József Attila-díj (1991), Weöres Sándor-díj (1999), Kossuth-díj (2007), ARTISJUS Irodalmi Fődíj (2009).

A múltkor például Jugoszlavnál (a városban, Szabadkán nekem is van egy Jugoszlav nevű barátom, egy aranyos, cukorbeteg fiú, részt vett workshopomon, ő volt a legtehetségesebb tanítványom, ő meg a Hicsik Dóra, Misu morogva, felhorkanva kérdezte, tán még a nevét is te adtad annak – azoknak a Jugoszlavoknak?), Cziprián állatorvos szomszédjánál, akihez átvitt egy ablaknak ütődött, holtan tűnő sárgarigót, egy épp ott termett cseh úriember felvilágosította, hogy Ludmila nevű nagyanja semmi módon sem lehetett lengyel. Én is sejtettem, nagy, sötét arcából, patetikus dührohamaiból következtetve, nagyapja inkább olasz lehetett, mint francia, de már késő volt, ugyanis akkor már elneveztem őt Cziprián Falconettinek, tehát lengyel franciának. Ami különben nem is annyira lényeges, lévén hogy Cziprián valóban minden idegével magyar, nagy magyar, többször hangoztatta, ő legszívesebben egy jurtában élne az udvaron. De hogy befejezzem, az a sárgarigó, miközben Ludmiláról beszélgettek, egyszer csak, akárha Ludmila szelleme, kiröpült, szépen felvált Cziprián tenyeréből. Azonnal, még mielőtt belebonyolódnék a dolgokba, előrebecsátom: nekem semmi kedvem intimpistáskodni, affektálni, heteygni ezekkel az úgynevezett hősökkel. De szadizni sem szeretném őket. Sem az eszüket járattatni. Mármint hogy sorban mindegyiknek én járassam az eszét. Járattassa a fene. Tehát sem kommentátor, sem íródeák, hanem csupáncsak egy csóró kibic volnék...

Akkor ott az OMEGA-ban, kezemben a teniszlabdával, nem mutattam, mennyire megdöbbsentem, hiszen húsz éve majd mindennap Czipriánnal kávézom, ma sem értem egészen, hogyan lehetséges, hogy nem vettem észre a teniszlabdát a nadrágjában. Úgy tette volt a kezembe, térek vissza meghitt kis jelenetünkre, mint ahogy forró tojást teszünk egymás tenyerébe. Talán még azért is térek vissza ehhez a momentumhoz, mert az előbb nem említettem, Cziprián afféle feltaláló. Igaz, nem tagja egyik klubnak sem, sem a Vitéz Károly által vezetett Feltalálók Klubjának, sem a Veréb úr jegyezte Innovációs Körnek. Ő, úgy sejttem, Kakas Dénessel képez külön sejtet, jóllehet Vitéz Károllyal és Veréb úrral is szoros kapcsolatot ápolnak. Ez a teniszlabdás dolog is afféle találmánynak tűnt nekem. Noha az sincs kizárva, ez már régtől ismert (Palicsfürdőn 1918-tól, éppen száz éve van teniszkлуб), bevált, szabadalmazott eljárás. Mindenki tud róla, csak én nem.

(*Szeméremékszerek*, részlet)

Imago mundi

Tolnai Ottó méltatása

Rendkívüli kontinuitás jellemzi Tolnai Ottó életművét, és ezt azért hangsúlyozom rögtön, mert unostig a töredékességet, a disszeminációt, a széthullottságot emlegetjük. Nos, nem, ebben a művészi világban folyamatosság van, szerteágazó összefüggések és jelentéstömörülések vannak, a műfajok átfolynak egymásba, a húszéves és a nemtomhányéves Tolnai kezét fognak, a motívumok összefutnak, az egész opus egyenletesen fodrozódik, és deltaszerűen szétágazik a szellemi világba, mert hogy oda torkollik bele. Aki nem ismeri az opust, bárhol belevághat, akárhonnét indul el, ugyanoda jut. Kezdet és vég összeszaladnak. A rizomatikus, hálózati struktúra végtelenül alakítható, és alakul is a mai napig. Én bácskai vagyok, öröktől fogva ismerem a tolnais világot, sőt általa kezdtem volt megérteni a sajátomét, de minden jel arra mutat, hogy más magyarok is eligazodnak benne, tehát a couleur locale festői, amennyiben egyetemessé válik. Úgy van az Újvidék Áruház vagy a Palicsi-tó, ahogy a Saint-Victoire vagy Arles. Ha most önkéntelenül franciára vettem a fazon, nem véletlen, mivel Tolnai szellemisége alighanem a franciákéra hajaz, Deleuze rizóma- és szökésvonal-elméletét illusztrálni lehetne vele, és a gondolatfűzésére is a kanyarok, kitérők, excesszusok jellemzők. A képzőművészet meg az irodalom szétválaszthatatlansága számomra elsőrendűen fontos, mert nem enged elirodalmiasodni, nem érvényes a „sola scriptura” elve sem – imaginálj, olvasó!

Nem könyveket olvasunk tőle, hanem, mindenki így mondja, Tolnait olvasunk, ahogy a zenében hallgatjuk Bachot, szinte mindegy, mit. Az ő mondatfűzése, ezt a felolvasásokkor különösen érezni, tényleg zenei és fugaszerű. Azt is mindenki tudja, aki magyar szerte e világon, hogy a Tolnai-féle narráció utánozhatatlan. Van benne valami kedvesség is, ami azonban nemcsak emberekre, hanem állatokra, tárgyakra és dolgokra is vonatkozik. Ezért ezek az állatok, emberek, tárgyak és dolgok adják magukat a tolla alá. Pirinyó meghajlással.

Radics Viktória

Fotó: Németh Dániel

Az ünnepélyes díjátadást támogatták:

Bitó László

Open Society Institute

A borító Gábor Tamás Indiana munkáinak felhasználásával készült

A díjat tervezte és készítette:

Andor István és Sipos Balázs

© Szépiírók Társasága, 2018

